

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจขนาดกลางและย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง อีกทั้งมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาคอขวดจากการเติบโตของสังคมเมือง และกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย โดยที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญและก่อประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของไทยโดยรวม มีดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ และกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะวิสาหกิจต่างๆ ได้เกิดอยู่ในทุกชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่กันเป็นหมู่เหล่า ในปี พ.ศ. 2545 มีการประมาณการว่า SMEs สามารถรองรับในการจ้างงานได้ถึง 5 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 69 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวสินค้ารวมทั้งยังทำรายได้นำเงินตราต่างประเทศจากการส่งออกและยังสามารถผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า อันทำให้ประเทศสามารถประหยัดเงินตราต่างประเทศได้จำนวนมากในแต่ละปี
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์บริการแก่ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้เริ่มต้นธุรกิจใหม่หรือนักลงทุนหน้าใหม่จากธุรกิจเล็ก ๆ และพัฒนาจนเติบโตในที่สุด
4. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นหน่วยผลิตที่สนับสนุนและเชื่อมโยงไปสู่กิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจการขนาดใหญ่ ขนาดกลางและกิจการขนาดย่อมด้วยกันเองในรูปแบบของการผลิตเป็นสินค้า วัตถุดิบขั้นต้น ขั้นกลาง ด้วยวิธีการว่าจ้างผลิตหรือการรับช่วงการผลิต (subcontracting)

5. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ภาคการเกษตร ภาคการบริการขนส่ง ภาคการก่อสร้าง ภาคการค้าส่งค้าปลีก การเกิดขึ้นของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เท่ากับเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคอันเป็นหนึ่งของการกระจายรายได้ที่ดีทางหนึ่ง

ปัจจุบันภาครัฐของไทยมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและเล็กในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากธุรกิจดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างรายได้ให้ประเทศโดยการผลิตเพื่อการส่งออก การจ้างงาน และการเป็นธุรกิจสนับสนุนเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่น ๆ อีกทั้งธุรกิจขนาดกลางและเล็กยังเป็นเครื่องมือป้องกันการผูกขาดทางการค้าอีกด้วย จากข้อมูลการศึกษาได้ ณ ปี พ.ศ. 2546 จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน พบว่าปัจจุบันมีธุรกิจขนาดกลางและเล็กมีอยู่ทั้งสิ้น 1,995,929 ราย คิดเป็น 99.5% ของวิสาหกิจรวมทั้งหมดที่มีทั้งสิ้น 2,006,528 ราย

จากการที่ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเปิดและได้ใช้ระบบการค้าเสรีมาเป็นเวลานาน ประกอบกับมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีแบบแผนและต่อเนื่อง สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตในอัตราสูงอย่างต่อเนื่อง ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การค้า และบริการ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและเกิดความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งต่างก็มีบทบาทความสำคัญในแง่มุมที่ต่างกันไป สำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางนั้น ได้มีบทบาทต่อเศรษฐกิจในเรื่องสำคัญ ๆ อาทิ เช่น

ด้านการจ้างงาน จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การจ้างงานในภาพรวมพบว่าทั้งประเทศมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 68.98 ในปี พ.ศ. 2545 จากข้อมูลสถิติการส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ. 2545 พบว่ามีโครงการที่ชาวต่างชาติสนใจเข้ามาลงทุน 100% มีจำนวน 167 ราย การที่มียุทธศาสตร์การลงทุนในไทยมากส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ มีการขยายตัวค่อนข้างสูงทั้งในด้านการจ้างงาน การส่งออก ยังผลให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น

ด้านการส่งออก มูลค่าการส่งออกของรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมภาคผลิต ในปี พ.ศ. 2545 สินค้าส่งออกที่สำคัญของรัฐวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม 5 อันดับแรก ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกรวมกันมาเป็นสัดส่วนร้อยละ 53.85 ของสินค้าอุตสาหกรรมรวม

ด้านผู้บริโภค ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้มีการผลิตหลากหลายทั้งในด้านขนาด ประเภทคุณภาพ ฯลฯ ออกสู่ตลาดอยู่เสมอและกระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และส่วนภูมิภาคทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพและราคาที่เหมาะสม

ด้านการใช้วัตถุดิบในประเทศ พบว่าธุรกิจขนาดเล็กและกลางส่วนใหญ่ จะมีการผลิตโดยใช้วัตถุดิบที่ผลิตเองภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าเกษตร ทำให้เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าในกลุ่มดังกล่าวด้วย

ด้านภาครัฐ ในแง่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ดูแลบริหารเศรษฐกิจโดยรวมนั้น ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง จะมีความสำคัญในการเสริมสร้างภาวะการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ

ด้านธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางมีความสำคัญต่อธุรกิจขนาดใหญ่ในแง่ของการเป็นฐานสนับสนุนสินค้าวัตถุดิบหรือสินค้าขั้นกลางและเป็นแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ด้วย

จากความสำคัญหลัก ๆ ของธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางดังกล่าวประกอบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อันเนื่องมาจากวิกฤติการณ์เศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งมีผลกระทบต่อสถานะของธุรกิจดังกล่าว ทั้งในแง่ของจำนวนผู้ประกอบการขนาดหรือกำลังความสามารถประสิทธิภาพและอื่น ๆ อันส่งผลกระทบต่อการดำเนินมาตรการดูแลคุ้มครองผู้บริโภคในด้านราคาสินค้า และการรักษาความเป็นธรรมทางการค้าให้มีการประกอบธุรกิจแข่งขันกัน โดยเสรี

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่ควรทำการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นมีความสำคัญอย่างต่อระบบเศรษฐกิจไทย ช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้มากน้อยอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. เพื่อศึกษาถึงนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ขอบเขตการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสถานภาพและแนวโน้มของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย
2. ภาพรวมและการกระจายตัวของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. การศึกษานโยบายและมาตรการรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ในการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาข้อมูลตั้งแต่อดีตจนถึงข้อมูลปี พ.ศ. 2546 เท่านั้น

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจะมีวิธีการศึกษาและรายละเอียด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ค้นคว้ารวบรวมจากงานวิจัย สิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสื่อสารสนเทศทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (website internet) จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ หนังสือและเอกสารต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำจำกัดความของ “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises--SMEs)” ตามกฎกระทรวงอุตสาหกรรม ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2545 กำหนดขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้จำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดินของวิสาหกิจ และให้ถือจำนวนการจ้างงานหรือมูลค่าสินทรัพย์ถาวรที่น้อยกว่าเป็นเกณฑ์กำหนด โดยแบ่งกลุ่มประเภทของกิจการเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (กระทรวงอุตสาหกรรม, กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2546, หน้า 6-7)

1. กิจการผลิตสินค้า (manufacturing sector) จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 50 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม และจำนวนการจ้างงานตั้งแต่ 51-200 คน หรือทรัพย์สินถาวร ไม่รวมที่ดินมากกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 200 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง

2. กิจการบริการ (service sector) จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 50 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 50 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดย่อมและจำนวนการจ้างงานตั้งแต่ 51-200 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดินไม่เกิน 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 200 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง

3. กิจการการค้าส่ง (wholesale sector) จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 25 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 50 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม และจำนวนการจ้างงาน ตั้งแต่ 26-50 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดินมากกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 100 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง

4. กิจการการค้าปลีก (retail sector) จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 15 คน หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดิน ไม่เกิน 30 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดย่อมและจำนวนการจ้างงานตั้งแต่ 16-30 ล้านบาท หรือสินทรัพย์ถาวร ไม่รวมที่ดินไม่เกิน 60 ล้านบาท เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย
2. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
3. เพื่อให้ทราบถึงนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย